

רשומות

הצעות חוק

14 ביוני 1978

1348

ט' בסיון תשל"ח

עמוד

237

249

חוקייסוד : בתי המשפט

חוק בתי המשפט (הוראות מעבר), תשל"ח-1978

מתפרסמות בזה מטעם הממשלה הצעת חוק-יסוד : בתי המשפט
והצעת חוק בתי המשפט (הוראות שעה), תשל"ח—1978

מ ב ו א

חוק היסוד המוצע נועד להגדיר את העקרונות החוקתיים שעל פיהם תפעל הרשות השופטת בישראל, והוא צעד נוסף בדרך לכינוס חוקי היסוד לחוקה שלמה אחת.

בחוק המוצע רוכזו ההוראות העקרוניות בחוק בתי המשפט, תשי"ז—1957, ובחוק השופטים, תשי"ג—1953. החוק עוסק במוסדות השפיטה, סמכויותיהם, דרכי עבודתם וסדרי המינהל בהם, ובשופטים, ייחוד כהונתם, אי-תלותם, דרכי מינויים, משך כהונתם ותנאי עבודתם. החוק דן בעקרונות שיש להבטיחם בחוק-יסוד, והוא מציב מסגרות בלבד, המתמלאות תוכן ופרטים בשני החוקים האמורים שימשיכו להסדיר את פרטי העניינים השונים.

חוק היסוד: בתי המשפט

פרק א': הוראות יסוד

מיסדות שפיטה

1. (א) אלה בתי המשפט שמכות שפיטה נתונה בידיהם:

(1) בית המשפט העליון;

(2) בתי המשפט המחוזיים;

(3) בתי משפט השלום;

ובחוק זה, "שופט" – שופט של בית משפט כאמור.

(ב) חוק יכול להקנות סמכות שפיטה לבתי דין דתיים ולבתי דין ורשויות אחרות שנקבעו בחוק.

(ג) לא יוקם מוסד שפיטה למקרה מסויים.

אי-תלות

2. אין על שופט מרות בעניני שפיטה אלא מרותו של הדין.

3. בית המשפט ידון בפומבי וזולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית משפט הורה אחרת מכוה חוק.

דברי הסבר

38. (א) בית משפט ידון בפומבי.

(ב) רשאי בית משפט לדון בענין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם ראה צורך בכך לשם שמירה על בטחון המדינה, לשם הגנה על המוסר או לשם הגנה על שלומו של קטין, או כשהוא דן בעניני אישות.

(ג) בבקשות לצווי ביניים, לצוויי זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, רשאי בית המשפט לדון בדלתיים סגורות.

(ד) החליט בית המשפט על עריכת דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני אדם להיות נוכחים בשעת הדיון כולו או מקצתו.

הסעיף המוצע מבסס את הכלל ומתוות את הדרך לחרוג ממנו: הוראה של סגירת דלתיים יכול שתיקבע בחוק עצמו (דוגמת ההוראה שבסעיף 45 לפקודת ה"ר איות [נוסח חדש], תשל"א-1971, הקובע כי הדיון בעת"ר רה לגילוי ראיה חסויה, יהיה בדלתיים סגורות), ויכול שתהיה בצו שופט על פי שיקול דעתו מכות הסמכות המוקנית לכך בחוק (דוגמת התרייים המפורטים בסעיף 38 הנזכר לחוק בתי המשפט).

אין שופט מוסמך להורות על דיון בדלתיים סגורות אם לא הוסמך לכך בחוק ושלא למטרה שלשמה הוסמך להורות כן.

סעיף 1 חוק היסוד מייחד הוראותיו לבתי המשפט הכלליים בלבד: בית המשפט העליון, בתי המשפט המחוזיים ובתי משפט השלום. הוא מניח את חוקיות קיומם של בתי הדין הדתיים ושל רשויות אחרות בעלות תפקיד שיפוטי, אולם הוא אינו מסדיר את עקרונותיהם של רשויות אלה, אלא קובע את הכלל שאין סמכות שפיטה אלא אם הוקנתה בחוק.

כן נקבע שאין להקים מוסד שפיטה למקרה מסויים.

סעיף 2 ההוראה המוצעת היא לב לבו של עקרון העצמאות ואי התלות של השופטים. עקרון זה קבוע היום בסעיף 13 לחוק השופטים, תשי"ג-1953 (להלן – חוק השופטים), האומר:

"13. אין על שופט מרות בעניני שפיטה וזולת מרותו של החוק."

העקרון נשמר ללא שינוי, אולם המלה "חוק", בעלת המשמעות הטכנית המצומצמת, תוחלף במלה "דין".

סעיף 3 פומביות דיונו של בית המשפט היא מעיקרי היסוד של שפיטה ראויה. העקרון קבוע היום בסעיף 38 לחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957 (להלן – חוק בתי המשפט), שזו לשונו:

פרק ב': השופטים

- מינוי שופטים
4. (א) שופט יתמנה בידי נשיא המדינה לפי בחירה של ועדה לבחירת שופטים.
(ב) הועדה לבחירת שופטים תהיה של תשעה חברים, שהם שר המשפטים והוא יושב-ראש הועדה, שר אחר שתבחר הממשלה, נשיא בית המשפט העליון או המשנה לנשיא בית המשפט העליון, שני שופטים אחרים של בית המשפט העליון שיבחר חבר שופטיו, שני חברי הכנסת שתבחר הכנסת, ראש לשכת עורכי הדין וחבר אחר של הלשכה, שהיא תבחר.
- (ג) דרכי הבחירה של חברי הועדה ומשך כהונתם יהיו כפי שנקבע בחוק.
(ד) סדרי עבודת הועדה יהיו כפי שנקבע בחוק או על פיו.
- כשירות
5. (א) הכשירויות לכהונת שופטים לדרגותיהם יהיו כפי שנקבע בחוק.
(ב) לא יתמנה שופט מי שאינו אזרח ישראלי.

דברי הסבר

- (ב) אלה רשאים להציע מועמדים:
שר המשפטים;
נשיא בית המשפט העליון;
שלושה חברי הועדה כאחד.
- (ג) הצעת הועדה על מינויו של שופט תהיה על דעת רוב חבריה שהשתתפו בהצבעה, אולם הצעת הועדה על מינויו של משפטאי מובהק לא תהיה אלא על דעת שלושה רבעים ממספר חבריה שהשתתפו בהצבעה.
- (ד) שאר סדרי דיוניה ועבודתה של הועדה ייקבעו על ידיה.
- לבד משינוי שם הועדה הממליצה מועדת המינויים ל"ועדה לבחירת שופטים" משנה ההצעה מהנוסח הקיים רק בשניים אלה:
- (1) המשנה לנשיא בית המשפט העליון יוכל להחליף את נשיא בית המשפט העליון כחבר הועדה מכוח תפקידו;
(2) ראש לשכת עורכי הדין יכהן בוועדה מכוח תפקידו.
- הסעיף קובע את העקרון שכשירויות השופטים ייקבעו בחוק בלבד; הוא אינו מתייחס לפרטי הכשירויות, פרט לעקרון האזרחות. פרטי הכשירות מנויים בסעיפים 2 עד 4 לחוק השופטים, וזו לשונם:
2. אלה כשרים להתמנות שופטי בית המשפט העליון:
(1) מי שכיהן במשך תקופה של חמש שנים כשופט בית משפט מחוזי.
(2) מי שרשום, ומי שזכאי להיות רשום, בפנקס עורכי הדין בישראל, ועסק, ברציפות או לסירוגין, לא פחות

- סעיף 4 הדרך למינוי שופטים מוהווית כיום בסעיפים 5 עד 7 לחוק השופטים, וזו לשונם:
5. השופטים יתמנו על ידי נשיא המדינה לפי הצעת ועדת מינויים שתובא לפני הנשיא על ידי שר המשפטים.
6. (א) ועדת המינויים (להלן – הועדה) תהיה של תשעה חברים:
שלושה שופטים שהם נשיא בית המשפט העליון ושני שופטים של בית המשפט העליון שייבחרו על ידי חבר שופטיו לתקופה של שלוש שנים;
שני חברי הממשלה שהם שר המשפטים וחבר הממשלה שייבחר על ידיה;
שני חברי הכנסת שייבחרו על ידיה בבחירה חשאית ויכהנו כל עוד הם חברי הכנסת, ואם תמה כהונת הכנסת – עד שתבחר הכנסת החדשה חברים אחרים במקומם;
שני עורכי דין העובדים במקצועם שייבחרו על ידי מועצת הסתדרות עורכי הדין בישראל לתקופה של שלוש שנים; בחירתם טעונה אישור שר המשפטים.
- אם יתקבל חוק להקמת לשכת פרקליטים שתארגן את מקצוע עריכת הדין, ייבחרו שני עורכי הדין על ידי לשכת הפרקליטים ללא צורך באישור שר המשפטים.
- (ב) הרכב הועדה יפורסם ברשומות.
(ג) שר המשפטים ישמש יושב-ראש הועדה.
(ד) הועדה תוכל לפעול אף אם פחת מספר חבריה, כל עוד לא פחת מששה.
7. (א) ראה שר המשפטים שיש למנות שופט, יודיע על כך ברשומות ויכנס את הועדה.

6. נתמנה שופט ופורסם מינויו ברשומות – אין עוררין על מינויו.

פרסום מינוי

7. (א) נשיא בית המשפט העליון והמשנה לנשיא בית המשפט העליון יתמנו מקרב שופטי בית המשפט העליון בידי נשיא המדינה לפי הצעה של הועדה לבחירת שופטים.
- (ב) נשיאים וסגני נשיא של בתי משפט מחוזיים ושל בתי משפט שלום יתמנו בידי שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, איש איש מקרב השופטים של בתי המשפט שכדרגה הנדרגת.

דברי הסבר

סעיף 7 הכהונות הבכירות של השופטים בבתי המשפט הן כיום אלה: נשיא בית המשפט העליון וממלא מקומו הקבוע, נשיאי בתי המשפט המחוזיים, נשיאים תורנים של בתי המשפט המחוזיים ושופטים ראשי שייים של בתי משפט השלום. בתפקידים אלה דנים סעיף 13 (ב) ו-23 (ב) לחוק בתי המשפט, לאמור:

13" (ב) בכל בית משפט מחוזי יהיה נשיא ויכול שיהיו בו נשיא תורן אחד או יותר; ואולם יכול נשיא אחד לכהן כנשיא בשני בתי משפט מחוזיים.

23 (ב) בבית משפט שלום שיש בו יותר משופט אחד, ובאזור שיפוט שיש בו יותר מבית משפט שלום אחד, יהיה שופט ראשי של בית משפט שלום אחד או יותר; ואולם יכול שופט ראשי של בית משפט שלום אחד לכהן כשופט ראשי של בית משפט שלום בבתי משפט שלום אחדים או באזורי שיפוט אחדים.

דרכי הבחירה למשרות אלה נקבעו בסעיפים 8 ו-9 לחוק השופטים כלהלן:

8" (א) נשיא בית המשפט העליון וממלא מקומו הקבוע יתמנו על פי הוראות סעיף 5 מקרב שופטי בית המשפט העליון.

(ב) נבצר מנשיא בית המשפט העליון וממלא מקומו הקבוע למלא תפקידים, יכהן כממלא מקום הותיק שב- שופטי בית המשפט העליון, ומבין בעלי ותק שווה – הקשיש שבהם.

9. נשיאים ונשיאים תורנים של בתי משפט מחוזיים ושופטים ראשיים של בתי משפט שלום יתמנו על ידי שר המשפטים בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, איש איש מקרב השופטים של בתי המשפט שכדרגה הנדרגת.

אשר לסמכויות המיוחדות לבעלי תפקידים אלה – קובעים סעיפים 4, 16 ו-26 לחוק בתי המשפט, כלהלן:

4" (א) המועד אשר בו יתחיל בית המשפט העליון לדון בענין פלוני, ייקבע על ידי נשיא בית המשפט העליון.

(ב) השופט או השופטים אשר ידונו בענין פלוני, ייקבעו על ידי נשיא בית המשפט העליון.

מעשר שנים – מהם לפחות חמש שנים בארץ – באחד או באחדים מן הדברים האלה:

(א) עריכת דין;

(ב) שפיטה או תפקיד משפטי אחר בשירות מדינת ישראל או בשירות אחר אשר שר המשפטים אישרם לתקנות לצורך סעיף זה;

(ג) הוראת משפטים באוניברסיטה או בבית ספר גבוה למשפט אשר שר המשפטים אישרם לתקנות לצורך סעיף זה.

(3) משפטאי מובהק.

3. אלה כשרים להתמנות שופטי בית משפט מחוזי:

(1) מי שכיהן במשך תקופה של ארבע שנים כשופט של בית משפט שלום;

(2) מי שרשום, ומי שזכאי להיות רשום, בפנקס עורכי הדין בישראל, ועסק ברציפות או לסירוגין, לא פחות משש שנים – מהן לפחות שלוש שנים בארץ – באחד או באחדים מן הדברים המנויים בסעיף 2(2).

4. אלה כשרים להתמנות שופטי בית משפט שלום:

מי שרשום, ומי שזכאי להיות רשום, בפנקס עורכי הדין בישראל, ועסק ברציפות או לסירוגין, לא פחות משלוש שנים – מהן לפחות שנה אחת בארץ – באחד או באחדים מן הדברים המנויים בסעיף 2(2).

א4. (א) לא יתמנה שופט מי שאינו אזרח ישראלי.

(ב) היה המועמד למינוי גם בעל אזרחות אחרת ודיני המדינה שהוא אזרח בה מאפשרים את שחרורו מאזרחות זו, לא יתמנה אלא לאחר שעשה את כל הדרוש מצדו לשם שחרורו ממנה.

סעיף 6 הסעיף מבטא את יציבות מינויו של שופט והוא בא למנוע ערעור על מעמדו של שופט ועל פסקי הדין שנתן בנימוק שהיה פגם במינויו. עקרון זה קבוע היום בסעיף 12 לחוק השופטים, הקובע כך: "12. שופט שמינויו פורסם ברשומות, אין עוררין על מינויו."

הצהרת אמונים 8. (א) מי שנתמנה שופט יצהיר הצהרת אמונים בפני נשיא המדינה.
(ב) ואלה דברי ההצהרה:

"אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, לשפוט את העם משפט צדק, לא להטות משפט ולא להכיר פנים".

תקופת כהונה 9. (א) כהונת שופט תחיל מעת שהצהיר את הצהרת האמונים ולא תסתיים אלא –
(1) בצאתו לקצבה באחת מאלה:

(א) בהגיעו לגיל שבעים;

(ב) משקבעה הועדה לבחירת שופטים, על יסוד חוות דעת רפואית שניתנה לפי כללים שקבעה הועדה, כי מחמת מצב בריאותו נבצר ממנו להמשיך במילוי תפקידו;

דברי הסבר

המונהג בסעיף המוצע הוא הסמכת ועדת הבחירה להת-
ליט פה אחד, בהרכב מלא, על פרישתו של שופט
לקצבה.

החוק כפי שהוא כיום אינו נותן פתרון למצב שבו נמצא
כי שופט אינו מתפקד כראוי – שלא מסיבות בריאות –
כגון שמסתבר באופן בולט לאחר מעשה כי מינויו היה
מלכתחילה מקח טעות.

התנאים להפעלת סמכות זו באים להבטיח שלא ייעשה
בה שימוש אלא במקרה המור במיוחד.

הסעיפים הקובעים את הפרטים בוטא זה הם סעיפים
15 עד 17 לחוק השופטים הקובעים:

15. שופט יכהן מיום שהצהיר אמונים, וכהונתו לא
תיפסק אלא במותו, בהתפטרותו, בפרישתו לקצבה, או
בהעברתו מן הכהונה על פי חוק זה.

16. שופט רשאי להתפטר מכהונתו על ידי הגשת כתב
התפטרות לשר המשפטים; כהונתו תיפסק כהום שלושה
חדשים מהגשת כתב ההתפטרות, אם לא הסכים שר
המשפטים למועד קצר יותר.

17. (א) שופט יצא לקצבה –

(1) בהגיעו לגיל שבעים;

(2) משקבעה ועדת המינויים, על יסוד חוות
דעת רפואית לפי כללים שקבעה הועדה, שמ-
חמת מצב בריאותו נבצר ממנו להמשיך במילוי
תפקידו.

(ב) שופט רשאי לצאת לקצבה –

(1) לאחר שכהן עשרים שנה, אם הגיע לגיל
ששים;

(2) לאחר שכהן חמש עשרה שנה, אם הגיע
לגיל ששים וחמש;

(3) אם ביקש זאת ובקשתו אושרה על ידי ועדת
המינויים.

(ג) בהיעדר נשיא בית המשפט העליון – נתונות
סמכויותיו לפי סעיף זה לממלא מקומו הקבוע.

16. (א) המועד אשר בו יתחיל בית משפט מחוזי לרונ
בענין פלוני ייקבע על ידי נשיאו או נשיא תורן.

(ב) השופט או השופטים אשר ידונו בענין פלוני
ייקבעו על ידי נשיאו או נשיא תורן.

26. חלוקת הענינים בין שופטי בית משפט שלום תיעשה
לפי סדר שייקבע מוזמן לזמן על ידי השופט הראשי של
בית משפט השלום בהתייעצות עם השופטים של אותו
בית משפט.

ואלה החידושים שבסעיף המוצע:

(1) ממלא מקומו הקבוע של נשיא בית המשפט
העליון ייקרא המשנה לנשיא בית המשפט העליון;

(2) נשיא תורן של בית משפט מחוזי ייקרא סגן נשיא
של בית משפט מחוזי;

(3) שופט ראשי של בית משפט שלום ייקרא נשיא
של בית משפט שלום.

סעיף 8 הסעיף חוזר על הצהרת האמונים האמורה
בסעיף 11 לחוק השופטים:

11. מי שנתמנה שופט חייב, בטרם ישב בדין, להצהיר
בפני נשיא המדינה הצהרה זו:

"אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוק-
יה, לשפוט את העם משפט צדק, לא להטות משפט
ולא להכיר פנים".

סעיף 9 עקרון איתולותו של שופט מוצא ביטוי גם
בהוראות לענין תקופת כהונתו וסיומה. אין
מפטרים שופט וכהונתו מסתיימת רק בהתמלא אחת
מארבע האפשרויות האמורות בסעיף. חידוש עקרוני

(ג) אם הועדה לבחירת שופטים, בישיבה שנכחו בה כל חבריה, החליטה פה אחד, על פי המלצת נשיא בית המשפט העליון או שר המשפטים, על פרישתו של השופט לקצבה;

(ד) על פי בקשתו, אם נתקיימו התנאים הקבועים לכך בחוק;

(2) בהתפטרותו;

(3) אם נבחר או נתמנה לאחד התפקידים שנושאייהם מגוונים מלהיות מועמדים לכנסת;

(4) אם החליט בית הדין המשמעתי על העברתו מכהונתו.

(ב) דרך התפטרותו של שופט והליכי יציאתו של שופט לקצבה יהיו כפי שנקבע בחוק או על-פי.

כהונה כשופט
העברה

10. הדרכים למינוי שופט לכהונה בפועל בבית משפט אחר ולהעברת שופט דרך ארעי או דרך קבע ממקום כהונתו לבית משפט במקום אחר יהיו כפי שנקבע בחוק.

דברי הסבר

(5) מבקר המדינה;

(6) ראש המטה הכללי, צבא הגנה לישראל;

(7) רבנים וכוהני דתות אחרות, כשהם משמשים בכהונתם בשכר;

(8) עובדי מדינה בכירים וקציני צבא בכירים בדרגות או בתפקידים שייקבעו בחוק.

בעיה 10 כהמשך לעקרונות הבאים להבטיח את מעמדו ויציבות כהונתם של השופטים מתבקש גם העקרון שאף העברת שופט לכהונת שופט בפועל בבית משפט אחר והעברתו דרך ארעי או דרך קבע לבית משפט שבמקום אחר לא תהיה אלא בדרכים שנקבעו לכך בחוק.

וכך קובעים סעיפים 10 ו-20 לחוק השופטים:

10. (א) שר המשפטים רשאי למנות לכהונה בפועל – בהסכמת המועמד ובהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון –

(1) שופט בית המשפט העליון – כנשיא או כשופט של בית משפט מחוזי;

(2) שופט בית משפט מחוזי – כשופט בית המשפט העליון, כנשיא בית משפט מחוזי, כשופט ראשי של בית משפט שלום או כשופט של בית משפט שלום;

(3) שופט של בית משפט שלום – כשופט בתי משפט מחוזי או כשופט ראשי של בית משפט שלום;

(4) שופט תעבורה שנתמנה מינוי של קבע – כשופט של בית משפט שלום.

(א) בחישוב תקופת כהונתו של שופט לענין סעיף קטן (ב) תצורף אל תקופת כהונתו כשופט כל תקופת שירותו במדינה או במוסד אחר שועדת הכספים של הכנסת אישרה אותו לענין זה, או מקצתה של תקופה זו, הכל לפי כללים שקבעה ועדת הכספים.

סעיפים 16 ו-17 משלימים את הפרטים שסעיף 9 (ב) המוצע מדבר בהם.

סעיף גוסף הדין בגמלת שופט שהועבר מכהונתו הוא סעיף 23 לחוק השופטים, שזו לשונו:

23. מצא בית הדין שאין השופט ראוי להמשיך בתפקידו, לא יהא השופט זכאי לגימלה; ואולם אם נמצא השופט אשם בהתנהגות בניגוד לפסקאות (1) או (2) לסעיף 22(א), ובית הדין הגיע, מטעמים מיוחדים שיפרט, לידי מסקנה כי, אף על פי שהשופט אינו ראוי להמשיך בתפקידו, מן הראוי שתשולם לו גימלה, רשאי הוא לקבוע את שיעור הגימלה שתשולם לשופט, ובלבד שלא תעלה על הסכום שהיה משתלם לו על פי החלטת הכנסת או ועדת הכספים לפי סעיף 18, אילו חדל מכהן מרצונו ביום בו הועבר מכהונתו.

התפקידים שנושאייהם מגוונים מלהיות מועמדים לכנסת, ואשר בחירה להם מפסיקה כהונתו של שופט – מגויים בסעיף 7 לחוק-יסוד: הכנסת, לאמור:

7. אלה לא יהיו מועמדים לכנסת:

(1) נשיא המדינה;

(2) שני הרבנים הראשיים;

(3) שופט, כל עוד הוא משמש בכהונתו;

(4) דיין של בית דין דתי, כל עוד הוא משמש בכהונתו;

- משכורת וגמלאות
11. משכורתו של שופט, תשלומים אחרים שישולמו לו, והטבות ושירותים שיינתנו לו בתקופת כהונתו או לאחריה או לשאיריו לאחר מותו, ייקבעו בחוק או בהחלטת הכנסת או בהחלטת ועדה מועדונית שהכנסת הסמיכה לכך; ההחלטה תפורסם ברשומות.
- ייחוד הכהונה
12. שופט לא יעסוק בעיסוק נוסף ולא ימלא תפקיד ציבורי, אלא בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ושר המשפטים.
- שיפוט פלילי על שופט
13. לא תיפתח חקירה פלילית נגד שופט אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה, לא יוגש אישום פלילי נגד שופט אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה ולא יידון האישום הפלילי אלא לפני בית משפט מחוזי בהרכב של שלושה שופטים.
- שיפוט משמעתי על שופט
14. (א) שופט נתון לשיפוט של בית דין משמעתי על פי קובלנה שהוגשה בידי נשיא בית המשפט העליון או בידי שר המשפטים בשל אחת מאלה:
(1) השופט נהג שלא כהלכה במילוי תפקידו או לא מילא את חובותיו כשופט;

ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 12 הסעיף בא להבטיח שכל מעיניו של שופט יוקדשו לתפקיד השפיטה ולפיכך כל עיסוק נוסף שלו, בין שהוא בתמורה ובין שאינו בתמורה, בין שהוא פרטי ובין שהוא ציבורי, ואפילו הוא תפקיד מכוח חוק – יהיה מותנה בהסכמת נשיא בית המשפט העליון ושר המשפטים, שיבחנו אם העיסוק או התפקיד הולמים את מעמדו כשופט ומתיישרים עם העומס המוטל עליו. הכוונה היא לעיסוקים דוקא; אין החוק מכוון לתחביבים או לפעילויות אחרות שאינן בגדר עיסוק.
- סעיף 19 לחוק השופטים, הדן בנושא זה, אומר:
- “19. שופט לא יהיה חבר בכנסת או במועצה של רשות מקומית ולא יהיה מועמד למועצה כאמור, אולם רשאי הוא, בהסכמתו ובהסכמת שר המשפטים, למלא באורח זמני תפקיד אחר מטעם המדינה, או למלא תפקיד ציבורי אחר, אם לדעתם ולדעת נשיא בית המשפט העליון אין הדבר פוגע במעמדו כשופט.”
- סעיף 13 בשל מעמדו המיוחד של השופט והרצון להבטיח את אי-תלותו, מותנית הפעלת הליך פלילי נגדו בבקורת בלתי תלויה ובהרכב שיפוט נכבד, אם חלילה יעלה הצורך להעמידו למשפט. הסעיף המורצע מגבש את האמור בסעיף 26 לחוק השופטים, בחידוש אחד, והוא שגם חקירה פלילית נגד שופט לא תיפתח אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה.
- וזו לשון סעיף 26:
- “26. לא תוגש תביעה פלילית נגד שופט אלא על ידי היועץ המשפטי לממשלה ולפני בית משפט מחוזי בהרכב של שלושה שופטים.”
- סעיף 14 העילות והדרכים שלפיהן נתון שופט לשיפוט פוטו של בית דין משמעתי צריך שייקבעו כעיקרים בחוק היסוד. העיקרים שמגבש הסעיף המוצע
- (ב) כהונה בפועל לפי סעיף זה, ברציפות או לסי-רוגין, לא תהיה יותר משנה אחת מתוך תקופה של שלוש שנים.
- (ג) שופט, לרבות שופט תעבורה, שנתמנה לכהונה בפועל והתחיל בדיון יהיה מוסמך לסיימו גם לאחר תום תקופת מינויו.
20. ראה שר המשפטים צורך, מסיבות מיוחדות, להע-ביר שופט דרך קבע לבית משפט שבמקום אחר, יקבל תחילה את הסכמת נשיא בית המשפט העליון לאותה העברה.”
- בנוסף לכך קובעים סעיפים 14 ו-24 לחוק בתי המשפט כך:
- “14. נתמנה שופט פלוני לבית משפט מחוזי אחד, אין בכך כדי לפסלו מלשבת בבית משפט מחוזי אחר; ואולם לא ישב שופט בבית משפט מחוזי אחר אלא בהסכמת נשיא שני בתי המשפט המחוזיים הנוגעים בדבר.”
24. נתמנה שופט פלוני לבית משפט שלום אחד, אין בכך כדי לפסלו מלשבת בבית משפט שלום אחר; ואולם לא ישב שופט בבית משפט שלום אחר אלא בהסכמת השופ-טים הראשיים של בתי משפט השלום דנוגעים בדבר.”
- סעיף 11 הסמכויות בעונן קביעת משכורתם של השופטים נתייחדו לכנסת. ובוה אחד מעיקרי היסוד הבאים להבטיח את אי-תלותם. לענין זה קובע סעיף 18 לחוק השופטים לאמור:
- “18. משכורתו של שופט והתשלומים האחרים שישולמו לו, בתקופת כהונתו, ייקבעו על ידי החלטת הכנסת, והיא רשאית להסמיך לכך את ועדת הכספים; החלטות לפי סעיף זה יפורסמו ברשומות.”
- חוק הגמלאות לנושאי משרה ברשויות השלטון, תשכ"ט-1969, הדן בקביעת תשלומי גמלה ותשלומים אחרים, חל, מכוח האמור בתוספת לאותו חוק, גם על שופטים.

- (2) השופט התנהג באופן שאינו הולם את מעמדו של שופט בישראל;
 (3) השופט הורשע על עבירה שבנסיבות הענין יש בה משום קלון;
 (4) השופט השיג את מינויו שלא כדין.

- (ב) בית הדין המשמעתי יהיה מורכב משופטים שימנה נשיא בית המשפט העליון; הרכבתו וסמכויותיו יהיו כפי שנקבע בחוק, וסדרי הדין בו יהיו כפי שנקבע בחוק או על פיו.
 (ג) ואלה אמצעי המשמעת שבית דין משמעתי מוסמך להטיל: הערה, התראה, והעברה מן הכהונה.
 (ד) בית הדין המשמעתי רשאי להחליט בדבר פרסום תוצאות הדיון שהתקיים בפניו.

15. (א) הוגשה על שופט קובלנה לפי פרק זה או הוגש נגדו אישום פלילי, רשאי נשיא השעיה בית המשפט העליון להשעות את השופט לתקופה שיקבע, ורשאי השופט לבקש מבית הדין למשמעת עיון מחודש בהשעיה.
 (ב) הליכי ההשעיה והעיון המחודש בהשעיה יהיו כפי שנקבע בחוק.

דברי הסבר

22. (א) שר המשפטים רשאי להגיש לבית הדין קובלנה על שופט על יסוד אחד מאלה:
 (1) השופט נהג שלא כהלכה במילוי תפקידו;
 (2) השופט התנהג באופן שאינו הולם את מעמדו של שופט בישראל;
 (3) השופט הורשע על עבירה שבנסיבות הענין יש בה משום קלון;
 (4) ועדת המינויים מצאה שהשופט השיג את מינויו שלא כדין.
 (ב) שר המשפטים רשאי להיות מיוצג לפני בית הדין על ידי בא כוחו.
 (ג) בבירור הקובלנה יהיו לבית הדין כל הסמכויות שיש לבית משפט מחוזי בענין פלילי.
 23. (א) בית הדין יביא את מסקנותיו, לזכות או לחובה, לפני שר המשפטים.
 (ב) מצא בית הדין שאין השופט ראוי להמשיך בתפקידו, יביא שר המשפטים את מסקנות בית הדין לפני נשיא המדינה, והנשיא יעביר את השופט מכהונתו.
 כשם שהפסקת כהונתו של שופט מוגבלת בהוראות חוק היסוד לנסיבות האמורות בו, כך גם השעייתו של שופט – הפסקה זמנית של כהונתו מחמת קובלנה בהליך משמעתי או אישום פלילי – צריך שיהיו עיקריה מפורשים בחוק היסוד.
 משלים את הסעיף המוצע סעיף 24 לחוק השופטים, לאמור:
 24. (א) הוגשה על שופט קובלנה לפי פרק זה או הוגשה נגדו תביעה פלילית, רשאי נשיא בית המשפט העליון להשעות את השופט לתקופה כפי שימצא לנכון.
 (ב) בית הדין רשאי, על פי בקשת השופט, לבטל את השעייתו.
 אינם מוסיפים על הקבועים היום בסעיפים 21 עד 23 לחוק השופטים, אלא שלושה אלה:
 (א) קובלנה נגד שופט יכול שיגיש לא רק שר המשפטים אלא גם נשיא בית המשפט העליון;
 (ב) חברי בית הדין המשמעתי יהיו שופטים בלבד;
 (ג) ניוון אמצעי המשמעת שיכול בית הדין להטיל: היום מוסמך בית הדין למשמעת להביא את מסקנותיו, לזכות או לחובה, לפני שר המשפטים וכן למצוא שאין השופט ראוי להמשיך בתפקידו, ואז יועבר מן הכהונה; לפי המוצע יהיו אמצעי המשמעת שיוסמך בהם בית הדין למשמעת: הערה, התראה והעברה מן הכהונה. כמו כן יוכל בית הדין למשמעת להחליט בדבר פרסום תוצאות הדיון שהתקיים לפניו.
 לענין הרכב בית הדין למשמעת, סמכויותיו וסדרי הדין בו, נאמר בסעיפים 21 עד 23 לחוק השופטים כך:
 21. (א) כל שופט יהיה נתון לשיפוטו של בית דין משמעתי (להלן – בית הדין).
 (ב) בית הדין יהיה של חמישה ובהם שלושה שופטי בית המשפט העליון, או של שלושה ובהם שני שופטי בית המשפט העליון, הכל כפי שנשיא בית המשפט העליון יקבע לכל ענין.
 (ג) חברי בית הדין יתמנו לכל ענין על ידי חבר שופטי בית המשפט העליון.
 (ד) אב בית הדין יהיה נשיא בית המשפט העליון, או ממלא מקומו הקבוע, או הותיק שבין שאר שופטי בית המשפט העליון, הכל לפי ההרכב, ומבין בעלי ותק שווה – הקשיש שבהם.

רשמים
16. (א) לבתי המשפט יכול שיהיו רשמים; רשם יכול שיהיה שופט ויכול שלא יהיה שופט.

(ב) חוק יכול להקנות סמכות שפיטה לרשמים; דרך המיגווי של הרשמים וסמכויות תיהם יהיו כפי שנקבע בחוק או על פיו.

פרק ג': בתי המשפט

מקום מושב
17. (א) מקום מושבו של בית המשפט העליון הוא ירושלים.

(ב) שר המשפטים, לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, רשאי בצו להקים בתי משפט מחוזיים ובתי משפט שלום ולקבוע את מקום מושבם ואזורי שיפוטם.

דברי הסבר

המשפט העליון, של בתי משפט מחוזיים ושל בתי משפט שלום. אשר לאזור השיפוט של בית המשפט העליון, קובע סעיף 1 לחוק בתי המשפט:

1. "מקום מושבו של בית המשפט העליון הוא ירושלים, ואזור שיפוטו הוא שטח המדינה כולה."

לענין מקום המושב ואזור השיפוט של בתי המשפט המחוזיים ובתי משפט שלום, קובעים סעיפים 11, 12, 21 ו-22 לחוק בתי המשפט כך:

11. שר המשפטים רשאי, בצו, להקים בתי משפט מחוזיים ולקבוע מקום מושבם ואזור שיפוטם.

12. (א) בית משפט מחוזי ישב במקום מושבו.

(ב) בית משפט מחוזי רשאי לשבת לדין בענין מסוים, כולו או מקצתו, במקום שאינו מקום מושבו, אם ראה לעשות כן למען הצדק או למען יעילות הדין; ובלבד שלא ישב במקום שמחוץ לאזור שיפוטו אלא בהסכמת נשיא בית המשפט המחוזי שהמקום האחר נמצא באזור שיפוטו.

21. שר המשפטים רשאי, בצו, להקים בתי משפט שלום ולקבוע מקום מושבם ואזור שיפוטם.

22. (א) בית משפט שלום ישב במקום מושבו.

(ב) בית משפט שלום רשאי לשבת לדין בענין מסוים, כולו או מקצתו, במקום שאינו מקום מושבו, אם ראה לעשות כן למען הצדק או למען יעילות הדין; ובלבד שלא ישב במקום שמחוץ לאזור שיפוטו אלא בהסכמת נשיא בית המשפט המחוזי שהמקום האחר נמצא באזור שיפוטו.

בתי המשפט הקיימים הוקמו בשורה של צווים ותקנות, וזו תהיה גם הדרך בעתיד להרחבת המערכת, בהתאם לצרכים.

חוק היסוד אינו מייחד פרק לרשמים משום סעיף 16 שענינו בשופטים בלבד. התייחסותו לרשמים שבסעיף זה באה כדי לקבוע שקיום משרת הרשם שאינו שופט והסמכתו לתפקידי שפיטה – כפי שייקבע בחוק – אינם עומדים בסתירה לרעיון הבסיס שבחוק היסוד, שלפיו מיוחדים תפקידי השפיטה בבתי המשפט לשופטים. לפיכך קובע הסעיף המוצע רק את המסגרת הנותנת גושפנקה לתפקיד הרשם, ומאפשר לחוק – שאינו חוק יסוד – לקבוע את הפרטים הנוגעים לכשירותו, לדרכי המיגווי ולסמכויות. אלה נקבעו בסעיפים 30 ו-44 לחוק בתי המשפט, לאמור:

30. (א) נשיא בית המשפט העליון רשאי, באישור שר המשפטים, למנות שופט בית משפט שלום או אדם הכשיר להתמנות שופט בית משפט שלום, להיות רשם או סגן רשם של בית המשפט העליון, של בית משפט מחוזי או של בית משפט שלום.

(ב) הודעה על המיגווי תפורסם ברשומות, ומשפורסמה אין עוררין על המיגווי.

44. הוראות הסעיפים 33 עד 37 ו-39 עד 43 יחולו על הרשם ועל הדיונים לפניו; אך רשם שאינו שופט לא יהא מוסמך לשפיטה פלילית ולשפיטה לפי סעיף 42 (א).

כן יוחדה לרשמים פקודת הרשמים (נוסח חדש), תשל"א-1971.

סעיף 17 עוסק על פותח את הפרק הדין בבתי המשפט עצמם. מיקומו של בית המשפט העליון בירושלים הוא עקרון שיש להבטיחו בחוק היסוד. הקמתם של בתי המשפט האחרים, מקום מושבם ואזור שיפוטם יהיו לפי קביעת שר המשפטים לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, בהתאם לצרכים ולגוסי בתי המשפט. להצעה מבטיחה את עצם קיומם של בתי

18. (א) מספר השופטים של בית המשפט העליון יהיה כפי שתקבע הכנסת בהחלטה. מספר השופטים
(ב) מספר השופטים של בתי המשפט האחרים יהיה כפי שיקבע שר המשפטים לאחר
התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון.

19. (א) בית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, ידון בענינים אשר הוא
רואה צורך לתת בהם סעד למען הצדק ואשר אינם בסמכותו של בית משפט אחר או של בית
דין.
(ב) בלי לפגוע בכלליות ההוראות שבסעיף קטן (א), מוסמך בית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק –

(1) לתת צווים על שחרור אנשים שנעצרו או נאסרו שלא כדין;

(2) לתת צווים לרשויות המדינה, לרשויות מקומיות, לפקידיהן ולגופים
ולאנשים אחרים הממלאים תפקידים ציבוריים על פי דין, לעשות מעשה או
להימנע מעשות מעשה במילוי תפקידיהם כדין, ואם נבחרו או נתמנו שלא כדין –
להימנע מלפעול;

(3) לתת צווים לבתי משפט, לבתי דין ולגופים בעלי סמכויות שיפוטיות או
מעין-שיפוטיות על פי דין – למעט בתי משפט שחוק-יסוד זה דן בהם ולמעט
בתי דין דתיים – לדון בענין פלוני או להימנע מלדון או מלהוסיף לדון בענין
פלוני, ולבטל דיון שנתקיים או החלטה שניתנה שלא כדין;

(4) לתת צווים לבתי דין דתיים לדון בענין פלוני לפי סמכותם או להימנע
מלדון או מלהוסיף לדון בענין פלוני שלא לפי סמכותם; ובלבד שלא יזקק
בית המשפט לבקשה לפי פסקה זו אם המבקש לא עורר את שאלת הסמכות
בהזדמנות הראשונה שהיתה לו; ואם לא היתה לו הזדמנות סבירה לעורר שאלת
הסמכות עד שהחליט בית הדין הדתי, רשאי בית המשפט לבטל דיון שנתקיים
או החלטה שניתנה בבית הדין הדתי ללא סמכות.

(ג) סמכויות אחרות של בית המשפט העליון ייקבעו בחוק-יסוד או בחוק.

דברי הסבר

סעיף 19 סמכות בית המשפט הגבוה לצדק מפורטת
בסעיף המוצע ללא שינוי מהאמור בסעיף 7
לחוק בתי המשפט, וזאת כדי למונע ועוצע של תילי הל-
כות שנבנו על גבי סעיף זה.

הסעיף מרמז על האפשרות להקנות סמכויות לבית
המשפט העליון בתפקידו כבית משפט לחוקה. חוק היסוד
הנוכחי עדיין אינו מקנה סמכות כזאת, אולם משתוקנה –
תהיה הקביעה בחוק יסוד.

אשר לסמכויות האחרות של בית המשפט העליון,
קובעים סעיפים 6, 8 ו-10 לחוק כלהלן:

6. בית המשפט העליון ידון בערעורים על פסקי דין ועל
החלטות אחרות של בתי המשפט המחוזיים.

8. (א) ענין שפסק בו בית המשפט העליון בשלושה,
רשאי הוא להחליט, עם מתן פסק-דינו, שבית המשפט
העליון ידון בו דיון גוסף בהמישה או יותר.

סעיף 18 קביעה של מספר השופטים בבתי המשפט
לערכאותיהם השונות אינה ענין לחוק יסוד,
שכן המספר – לפי טיבו – משתנה בהתאם לנסיבות.
הסעיף המוצע מאמץ את האמור בסעיפים 2, 13 (א)
ו-23 לחוק בתי המשפט, אולם מתנה את קביעת
מספר השופטים בבתי המשפט המחוזיים ובבתי משפט
השלום בהתייעצות עם נשיא בית המשפט
העליון.

וזו לשונם של הסעיפים:

2. בבית המשפט העליון יהיו שופטים במספר שקבעה
הכנסת בהחלטה.

13. (א) בבית משפט מחוזי יהיו שופטים במספר שקבע
שר המשפטים בהודעה ברשומות.

23. (א) בבית משפט שלום יהיו שופטים במספר שקבע
שר המשפטים בהודעה ברשומות.

20. הסמכויות של בתי המשפט המחוזיים ושל בתי משפט השלום יהיו כפי שנקבע בחוק.

21. פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה, להוציא פסק דין של בית המשפט העליון ולהוציא פסק דין אחר שנקבע בחוק שאין עליו ערעור, ניתן לערעור בזכות לערכאה הגבוהה ממנה; ערעורים אחרים יהיו כפי שנקבע בחוק.

דברי הסבר

(ב) החלטה אחרת של בית משפט שלום בענין אור רחי, ניתנת לערעור לפני בית המשפט המחוזי, אם נתקבלה רשות לכך מאת שופט של בית המשפט המחוזי. סמכויות בתי משפט השלום נקבעו בסעיף 28 לחוק, שוו לשונו:

28. (א) בית משפט שלום ידון באלה:

(1) חטאים ועוונות;

(2) תביעות אזרחיות – למעט תביעות הנוגעות למקרקעין – כשסכום התביעה או שווי הנושא אינו עולה על מאה וחמישים אלף לירות;

(3) תביעות בדבר חוקה או שימוש במקרקעין או בדבר חלוקתם או חלוקת השימוש בהם, לרבות תביעות הכרוכות בהן שענין חוקה או שימוש במטלטלין, יהיה שוויו של נושא התביעה אשר יהיה; אך בית משפט שלום לא ידון בתביעות אחרות הנוגעות במקרקעין;

(4) תביעה שכוונתה לתביעה אזרחית שנושאה אחד או שהן נובעות מאותן הנסיבות, יהיה שוויו של נושא התביעה שכנגד אשר יהיה.

(ב) מותר להעמיד אדם לדין לפני בית משפט שלום בשל עבירה לפי סעיפים 406, 407 ו-410 לחוק העונות שין, תשל"ז-1977, שנסיונותיה אינן גוררות כפל העונש, ובלבד שלא יוטל עליו עונש מאסר של יותר משלוש שנים.

הסעיף המוצע קובע את העקרון של "ערעור סעיף 21 אחד בזכות". אכן, על החלטה של בית המשפט העליון, כשהוא יושב כערכאה יחידה (למשל, בסמכותו כבית משפט גבוה לצדק), אין ערעור, מטבע הדברים. חוק היסוד מאפשר לקבוע בחוק חריגים אחרים לעקרון, הן לענין הזכות (בהבדל מהכפיפות לבקשת רשות ערעור) והן לענין שלילת הערעור עצמו (כגון במקרה שבית משפט כערכאה ראשונה מכריע בענין שטריבוטלים אדמיניסטרטיביים דנו בו). בדרכי הערעור הנתונות כיום דנים סעיפים 19 ו-29 לחוק בתי המשפט, וזו לשונו של סעיף 19:

19. (א) פסק דין של בית משפט מחוזי כערכאה ראשונה ניתן לערעור לפני בית המשפט העליון.

(ב) לא החליט בית המשפט העליון כאמור בסעיף קטן (א) רשאי כל בעל דין לבקש דיון נוסף כאמור; ונשיא בית המשפט העליון או שופט אחר או שופטים שיקבעו לכך, רשאים להיענות לבקשה אם מפאת חשיבותה, קשיוחה או הידושה של הלכה שנפסקה בענין יש, לדעתם, מקום לדיון נוסף.

(ג) בהחלטה שניתנה לפי סעיף קטן (א) או (ב) רשאי בית המשפט או השופט לקבוע את הבעיה שתעמוד לדיון נוסף, ונושעה כן, לא יקריים הדיון הנוסף אלא באותה בעיה.

(ד) סדרי הבקשה ומועדי הגשתה וסדרי הדין בדיון נוסף ייקבעו בתקנות.

10. (א) הוגשה בקשה לנשיא המדינה למתן חנינה או להפחתת עונש והתעוררה שאלה אשר לדעת שר המשפטים ראויה לדיון בבית המשפט העליון ואשר אינה יכולה לשמש עילה למשפט חוזר לפי סעיף 9, רשאי שר המשפטים להעמיד את השאלה לבית המשפט העליון.

(ב) בית המשפט העליון יחליט אם לרדן בשאלה שהועמדה לפניו לפי סעיף קטן (א); החליט לרדן, ידון בה כאילו הורה נשיא בית המשפט העליון על משפט חוזר לפי סעיף 9.

סמכויות בתי המשפט המחוזיים נקבעו בסעיפים 18 ו-29 לחוק:

18. בית משפט מחוזי ידון באלה –

(1) כל ענין אזרחי או פלילי שאיננו בסמכותו של בית משפט שלום; בתביעה שכנגד אזרחית מוסמך לדון בית משפט מחוזי אף אם אותו ענין או אותה תביעה הם בסמכותו של בית משפט שלום;

(2) כל ענין שאיננו בסמכותו הייחודית של בית דין אחר; בענין הנתון לסמכותו המקבילה של בית דין אחר, יהיה בית המשפט המחוזי מוסמך לדון כל עוד אין אותו בית הדין דן בו;

(3) ערעורים על פסקי דין ועל החלטות אחרות של בית משפט השלום.

29. (א) פסק דין של בית משפט שלום ניתן לערעור לפני בית משפט מחוזי.

סדרי המינהל 24. (א) שר המשפטים, לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, יקבע את סדרי המינהל של בתי המשפט.

(ב) שר המשפטים, בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, ימנה אחד השופטים למנהל בתי המשפט, ורשאי הוא, בהסכמה כאמור, למנות סגן או סגנים למנהל בתי המשפט; מנהל בתי המשפט יהיה אחראי בפני שר המשפטים לביצוע סדרי המינהל.

יצוינות החוק 25. אין בכוחן של תקנות-שעת-חירום לשנות חוק זה, להפקיע זמנית את תקפו או לקבוע בו תנאים.

דברי הסבר

סעיף 24 האחריות לסדרי המינהל בבתי המשפט היא גם היום וגם לפי המוצע אחריותו המיניסט-טריאלית של שר המשפטים. אולם ברור הנטייה הכללית של ההצעה, וכדי להדגיש את תפקידו של נשיא בית המשפט העליון בתחום זה, מוצע כי את סדרי המינהל של בתי המשפט יקבע שר המשפטים לאחר התייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, וכי מנהל בתי המשפט יסגנו יתמנו בידי שר המשפטים בהסכמת נשיא בית המשפט העליון.

סעיף 14 לחוק השופטים קובע לאמור:

14. שר המשפטים יקבע את סדרי המינהל של בתי המשפט וימנה על ביצועם אחד השופטים שיהיה אחראי בפניו.

סעיף 47 לחוק בתי המשפט קובע לאמור:

47. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, ובין השאר להסדיר בתקנות –

- (1) ימי הישיבות והפגרות של בתי משפט והטיפול בענינים בימי פגרה;
- (2) פרסום פסקי דין של בתי משפט;
- (3) אגרות שיש לשלם בבתי משפט ובמשרדי הוצאה לפועל והפטור מהן;
- (4) דמי נסיעה ולינה ושכר בטלה של עדים שהוזמנו להעיד בבתי משפט.

סעיף 25 כיון שהמדובר בעקרונות שמן הדין לשריינם בחוק יסוד, מוצע, כדוגמת האמור בחוק יסוד: הכנסת, בחוק יסוד: הממשלה ובחוק יסוד: נשיא המדינה, שתקנות-שעת-חירום לא יכלו לפגוע בחוק היסוד.

9. (א) נשיא בית המשפט העליון או ממלא מקומו הקבוע רשאי להורות כי בית המשפט העליון או בית משפט מחוזי שיקבע לכך, יקיים משפט חוזר בענין פלילי שנפסק בו סופית, אם ראה אחד מאלה:

- (1) פסק בית משפט כי ראיה מהראיות שהובאו באותו הענין היה יסודה בשקר או בזיוף, ויש יסוד להניח כי אילולא ראיה זאת היה בכך כדי לשנות את תוצאות המשפט לטובת הנידון;
- (2) נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות העשויות, לבדן או ביחד עם החומר שהיה בפני בית המשפט בראשונה, לשנות את תוצאות המשפט לטובת הנידון, ולא יכלו להיות בידי הנידון, או לא יכלו להיות ידועות לו, בשעת בירור משפטו;

(3) הורשע בניתיים אדם אחר בביצוע אותו מעשה העבירה, ומהנסיבות שנתגלו במשפטו של אותו אדם אחר נראה כי מי שהורשע לראשונה בעבירה לא ביצע אותה.

(ב) הרשות לבקש משפט חוזר נתונה לנידון וליועץ המשפטי לממשלה; מת הנידון – תהיה הרשות האמורה גם לבן זוגו ולכל אחד מצאצאיו, הוריו, אחיו או אחיותיו.

(ג) במשפט חוזר יהיו לבית המשפט העליון או לבית משפט מחוזי כל הסמכויות הנתונות לבית משפט מחוזי בשפיטה על פי כתב אישום והנתונות לבית המשפט העליון בערעור פלילי, פרט לסמכות להחמיר בעונש; ובית המשפט רשאי לתת כל צו הנראה בעיניו כדי לפצות נידון שנשא עונש או חלק ממנו ושהרשעתו בוטלה כתוצאה מן המשפט החוזר, או לתת כל סעד אחר; מת הנידון – רשאי בית המשפט לתת צו כאמור לטובת אדם אחר.

(ד) סדרי הבקשה ומועדי הגשתה וסדרי הדין במשפט חוזר ייקבעו בתקנות.

חוק בתי המשפט (הוראות מעבר), תשל"ח-1978

1. (א) שופט שנחמנה כדין לפני תחילתו של חוק-היסוד: בתי המשפט (להלן - חוק-היסוד) רואים אותו כאילו נתמנה על פיו.
- (ב) בית משפט שהוקם לפני תחילתו של חוק-היסוד רואים אותו כאילו הוקם על פיו.
- (ג) חוקים בענינים האמורים בסעיפים 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 16 ו-20 עד 23 לחוק-היסוד אשר חוקקו לפני תחילתו של חוק-היסוד, יראום כאילו חוקקו על פיו, והוא הדין בתקנות וצווים לענין סעיפים 17 (ב) ו-18 (ב) ובהחלטות הכנסת לענין סעיף 11 ו-18 (א).
2. בכל מקום בחיקוק שנאמר בו -
- (1) "ממלא מקום קבוע של נשיא בית המשפט העליון" יבוא במקומו "משנה לנשיא בית המשפט העליון";
- (2) "נשיא תורן של בית משפט מחוזי" יבוא במקומו "סגן נשיא בית משפט מחוזי";
- (3) "שופט ראשי של בית משפט שלום" יבוא במקומו "נשיא בית משפט שלום".
3. (א) בחוק בתי המשפט, תשי"ז-1957 -
- (1) סעיפים 1, 2, 7, 11, 13 (א), 21 ו-23 (א) - בטלים;
- (2) האמור בסעיף 47 יסומן (א) ואחריו יבוא:
- "(ב) שר המשפטים, בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון, יקבע את סדרי המינהל של בתי המשפט."
- (ב) בחוק השופטים, תשי"ג-1953, סעיפים 5, 8 (א), 9, 11 עד 15, 17 (א), 18, 19, 22 (א), 23 (ב), 24 ו-26 - בטלים.
4. תחילתו של חוק זה ביום תחילת חוק-היסוד.

הוראות מעבר

שינוי תארים

ביטול וחיקוק

תחילה

דברי הסבר

סעיף 2 החוואר "ממלא מקום קבוע של נשיא בית המשפט העליון" מצוי בסעיפים שונים של חוק בתי המשפט וחוק השופטים. הוא הדין בתארים "נשיא תורן של בית משפט מחוזי" ו"שופט ראשי של בית משפט שלום". כיון שחוק היסוד, בסעיף 7 המוצע, סיגל את התארים "משנה לנשיא בית המשפט העליון", "סגן נשיא של בתי משפט מחוזיים" ו"נשיאים של בתי משפט שלום", יש לתת נפקות בחקיקה הקיימת לשינוי התארים.

סעיף 3 הביטולים המוצעים הם תוצאה מהרקת סעיפים שונים מחוק בתי המשפט וחוק השופטים לגוף חוק היסוד. הסעיפים שביטולם מוצע אינם מוסיפים עוד דבר על האמור בחוק היסוד, והם מיותרים. סעיפים אלה צוטטו כולם בדברי החסבר לחוק היסוד. התיקון המוצע בסעיף 3 (ב) הוא במטרה להביא לידי ביטוי את העקרון שתקנות של שר המשפטים הקובעות את סדרי המינהל של בתי המשפט יותקנו בהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון.

בחוק זה נכללו תיקוני חוק והוראות תשריד המתחייבים מההסדרים שבחוק היסוד או מעצם עובדת ההרקה שנעשתה מסעיפי חוקים שונים למסגרת חוק-היסוד. תיקונים אלה, שהם טכניים בעיקרם - אין מקומם בחוק-היסוד גופו.

סעיף 1 בשל ניסוחם המחודש של ההסדרים השונים - חלקם בשינוי קל - כגון אלה בדבר מינוי שופטים, הקמת בתי משפט, קביעת חוקים בתקנות לצורך מילוי הוראות חוק היסוד תוכן מפורט או החלטות הכנסת לענין תשלומים לשופטים - עלולה להיטען הטענה שיש צורך לחזור מחדש על הפעולות האמורות כדי שייאמר עליהן שנעשו מכוח החוק ובהתאם לו. כדי למנוע טענה זו מוצע לקבוע באופן כללי שכל מה שנעשה בעבר למטרה מהמטרות שחוק היסוד מפרט אותן - כאילו נעשה לפי חוק היסוד.

1 ס"ח תשי"ז, עמ' 148. 2 ס"ח תשי"ג, עמ' 149.

נדפס בדפוס הממשלה, ירושלים

המחיר 4 לירות